

İSTANBUL'UN TARİHİ SU İKMAL SİSTEMİ 2002 YILI ÇALIŞMASI

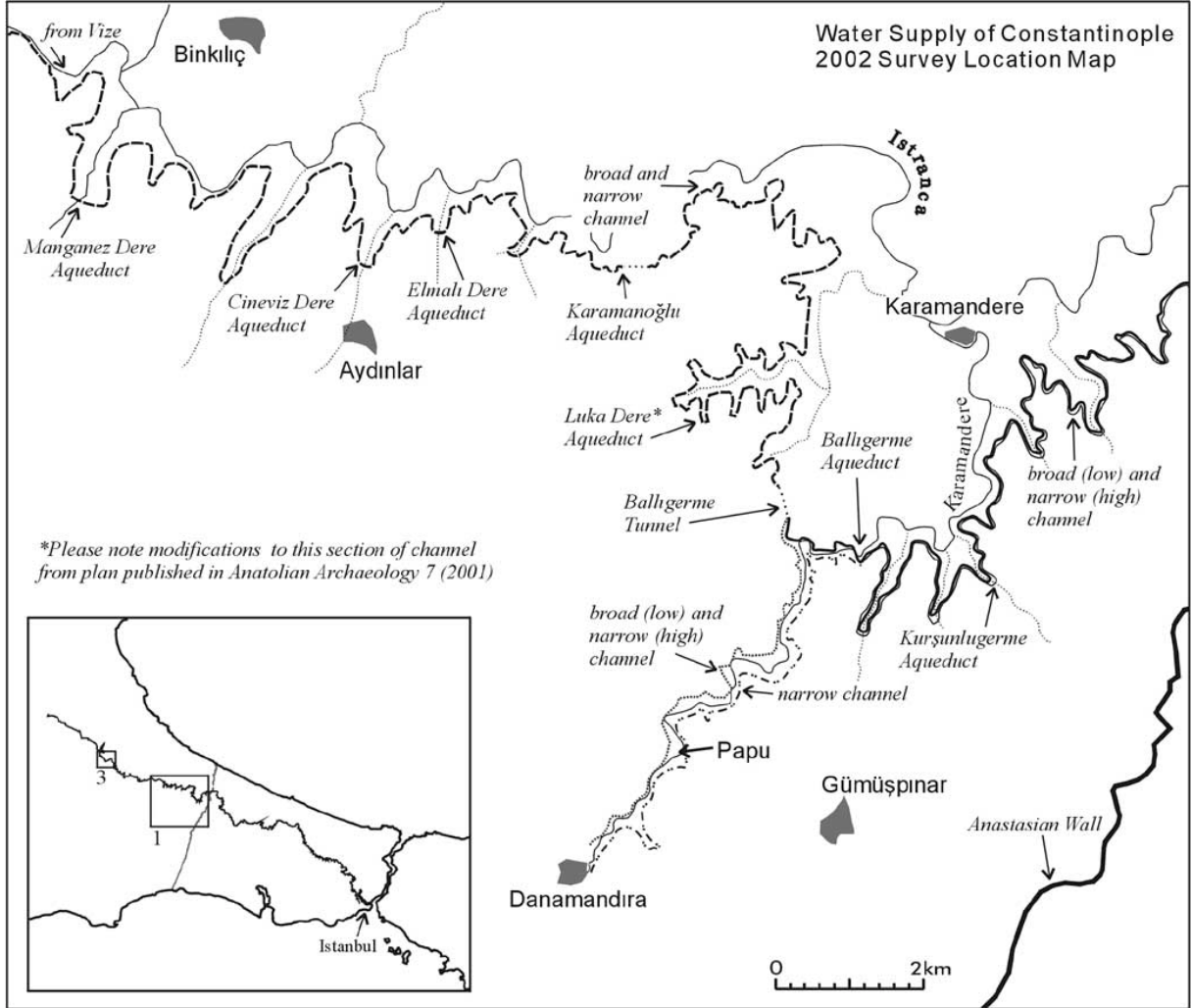
JAMES CROW and RICHARD BAYLISS

Giris

Bu projenin başlıca amacı, arazi çalışmaları vasıtasıyla Konstantinopolis şehri su sistemini araştırmak ve bu sonuçları kullanarak tüm tarihi boyunca Konstantinopolis'deki şehrsel gelişmeleri anlayabilmektir. MS 373 yılında İmparator Valens tarafından tamamlanan ve 5. ve 6. yüzyıllarda ilave kanallarla bütünlenen bu su sistemi, Roma dünyasında bilinen en uzun dağıtım sistemidir. Bu sistemin Vize'de başlayan ana kanalının uzunluğu 250 km den fazladır. Şehir dışındaki köprüler ve kanallar ile şehir içindeki sarnıç ve depolarda arkeolojik ve hidrojeolojik araştırmalar gerçekleştirilmiştir. 2002 yılı bahar aylarında sarnıçlar üzerinde yaptığımız kısa araştırmaya ek olarak, Eylül ayında da şehrin çevresindeki su kanalları üzerinde bir araştırma sezonu gerçekleştirdik.

Vize – Ballıgerme

2002 yılı sezonunun başlıca amacı, bu sisteme Danamandıra'da entegre olan bölüm ile Vize arasındaki bölüme ait (110 km uzunluğunda) daha detaylı kanıtlar bulabilmektir.

Bu bölgedeki arkeolojik kalıntılar, yoğun ağaçlarla kaplı doğu bölgesine kıyasla daha kısık kısımdır. Buna rağmen, bu uzun bölüm üzerinde hem dar (0.6 – 1 m), hem de geniş (1.5 + m) kanallara ait kalıntılar saptanmıştır. Bu kalıntılar aynı su sistemi üzerinde iki değişik evreyi temsil eder. Yine bu bölgede sayısız köprü ziyaret edilmiş, ve ormanlık alan içinde yapılan keşif araştırmaları sonucu yeni kanallara ait izler bulunmuştur.

Elmalı Dere

Binkılıç ile Karamanoğlu Dere arasında yer alan bir kanal İstranca derenin kolları (Manganez Dere, Cineviz Dere, Babadar Dere ve Elmalı Dere) üzerinde pek çok kere karşımıza çıkmış ve her seferinde de tutarlı bir şekilde 1.5 – 1.6 m genişliğinde ölçülmüştür. Batıya doğru, Saray'ın kuzeyinde Ergene Dere havzasında, Ayvacık Dere ile Galata Dere arasındaki ana kanal yalnızca 90 cm- 1 metre genişliğinde ölçülmüştür. Halbuki Kavacık yakınlarındaki ek bir kanal 1.6 m genişliğindedir ve bu dar kanaldan 22 metre aşağıda bulunmuştur.

“Total Station” la Yapılan Araştırma

Bu keşif çalışmalarına ek olarak, Ballıgerme ve Büyükgerme'deki kemerli köprülerde daha detaylı araştırmalar yapılmıştır. Ballıgerme, Vize ve Danamandıra hatları arasındaki kesişme noktasına çok önemli derecede yakındır. Her iki köprü üzerinde de geç dönemlere ait tamir izlerine rastlanmıştır. Bir Trimble DR200 ve bir total station kullanılarak, bu iki köprünün planlarını ve dikey resimlerini elde ettik. Aynı zamanda Jonathan Bardill (Newcastle Üniversitesi) köprüler üzerindeki taş işçilikleri ile ilgili bir çalışma gerçekleştirdi.

Halkalı ve Ma'zulkemer”

Halkalı civarındaki su kaynaklarından, şehrin 15km kadar batısına uzanan Osmanlı dönemi su sistemi üzerinde de bir araştırma yapılmıştır. Burada Ma'zulkemer köprüsü özellikle önem taşımaktadır; çünkü bu sistem üzerinde erken Bizans veya Roma dönemi özelliği taşıyan tek gözle görülebilir kanıttır (Mango, 1995). Askeri bölge sınırları içinde yer alan bu köprüye ulaşılabilme için özel çaba sarfedilmiştir. Dr Alpay Pasinli ve Topkule Kışlası personelinin değerli yardımlarıyla, bu köprüyü detaylı bir şekilde inceleme fırsatı bulduk. Vardığımız

sonuç, köprünün tamamıyla Osmanlı dönemine ait olduğudur. Ma'zulkemer köprüsü ile ilgili bir makale şu anda yazına hazırlanmaktadır.

Şehir İçindeki Sarnılar

Daha nce Şehir içindeki açık hava su rezervuarları üzerinde yapmıŐ olduğumuz çalıŐmalara ek olarak, 2002 yılı bahar sezonunda 10 gün süreyle Őehirdeki kk Bizans sarnıçları üzerinde çalıŐmayı planladık. Bu sarnıçların büyük bir kısmı 19. yüzyılda (Forchheimer, Strzygowski, 1893) Forchheimer ve Strzygowski tarafından kayıtlara geirilmıŐti. Ancak günümüzde bunlardan bazılarının yerinin bilinmemesi, bazılarında ulaŐılamamıŐ olması ve bazılarının da tahrip olmuŐ olması, yeniden değerlendirmeyi gleŐtirmıŐ olsa da, bunlardan yaklaŐık 30 tanesini detaylı olarak inceleme fırsatı bulduk.

TeŐekkürler

Öncellikle bahar ve yaz sezonlarında sırasıyla Bakanlık Temsilcisi olarak görev yapan Antalya Mze'sinden Mustafa Demirel ile Ankara Anıtlar ve Müzeler Genel MüdürlüĐü'nden Neslihan Güder'e en içten teŐekkürlerimizi sunarız. AraŐtırmamıza 2002 yılı iznimizi yenileyen Anıtlar ve Müzeler Genel MüdürlüĐü ve o zamanki Müdürü Dr. Alpay Pasinli'nin yardımlarıyla devam etme imkanı bulduk. Kendilerine de çok teŐekkür ediyoruz. İstanbul Arkeoloji Mze'sindeki meslektaŐlarımız her zaman olduğu gibi bu yıl da bizi büyük bir içtenlikle karŐıladılar; hepsine Müdür Sayın Dr. Halil zek Őahsında teŐekkürlerimizi sunarız.

TekirdaĐ Mze'sinden Mehmet Akif IŐın araŐtırmamızla yakından ilgilendi ve bir gününü bize ayırarak, Kavacık çevresinde yaptığımız arazi yürüyüŐüne katıldı. Kendisine çok teŐekkür ederiz. Kendisine ayrıca Ayvacık'tan almıŐ olduğumuz *sinter* rnekleriyle ilgili dökümanları hazırladığı için de teŐekkür ederiz. Silivri Belediye BaŐkanı Selami DeĐirmenci ve Silivri Belediyesi mensupları ve özellikle Bay zcan IŐıklar'a gösterdikleri ilgi ve yardımlar için çok teŐekkür ederiz. "*Archaeology Magazine*" dergisinin editörü Kristin Romey, dergisi için hazırladığı bir makale için bizimle  gün geçirdi. Kendisine de teŐekkürler.

Bu yilki maddi destek Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü ve Leverhulme Trust tarafından karŐılandı. Devam edeen destekleri için her iki kuruma da teŐekkür ederiz. Bahar sezonu ekibi yeleri Richard Bayliss, Jonathan Bardill ve James Crow'du. Yaz sezonunda ise Tom Crow (jeolog) ve Newcastle niversitesi mezun Đrencileri Naomi Belshaw, Aimee Lawrance ve Claire Nesbitt ekibe katıldılar.

Referanslar

Forchheimer, P, Strzygowski, J, 1893: *Die Byzantinischen Wasserbehlter von Konstantinopel*. Wien
Mango, C, 1995: "The Water Supply of Constantinople" in Mango C, Dagron G and Greatrex G (eds) *Constantinople and its Hinterland*. Aldershot: 9-18.